

טופס יצירת סוגיה/דיון – לקבוצת צפון:

כותרת הסוגיה/נושא.

קביים של שקר - השקר בשירות ערכים אחרים

1. שאלת הסוגיה

לפעמים נדמה לאדם שהשקר יסייע לו להגיע למטרה, שהאמת מרחיקה אותו ממנה. האם האמת היא ערך עליון, או שלעיתים נזק אמירת האמת עולה על נזקו של השקר

מלאו את הכותרות של העמדות/מקורות/ראשי פרקים

- כותרת א (או שם) : השקר כמניפולציה לגיטימית לפתרון מצב סבוך
- תוכן א' - סיפור יוסף ואחיו מתוך "פרשת יוסף" בקוראן - יוסף מטמין את הגביע בתיקו של בנימין כדי להשאירו בידיו.

- כותרת (או שם) ב' : השקר מגן מפני סכנה
- תוכן הפתיחה : המשפחה משקרת לרודפים אחר האחים הדרוזים הצדיקים, ומקריבה את בנם הצעיר במקומם...

- כותרת (או שם) ג' : שקר לבן - מגן מפני כאב לב, מאפשר התעלמות מהתנגשות בין ערכים
- האם בסיפורו של אמנון שמוש "תמונות מבית הספר העממי", מעדיפה לראות נקניק בפיצה כנפילה מקרית, כדי לא להתמודד עם העובדה שבניה נמצאים בסביבה שלא מקפידה על כשרות.

6. הצעת מקו רות

"באמת" - מאיר ויזלטיר - אנשים מפחדים מהאמת. האמת לעיתים קרובות אינה נוחה, מפחידה, משנה את דרכי החשיבה שלנו. למען האמת, אומר ויזלטיר, אנחנו משקיעים זמן מרובה בחיינו להתרחק ממנה.

1. סיפורו של הנביא יוסף בן יעקב עם האחים שלו במצריים לפי הקוראן

הטקסט מפרשת יוסף – פסוקים 70-79 סורה 12

- וכאשר (האחים) נכנסו אל יוסף, הכניס אליו את אחיו, אמר לו, "אחיי אני, אל תכעס על אשר עשו (לי)".
70. ולאחר שסיפק צרכיהם במזון, החביא את הגביע של המלך באמתחת אחיו. אז כרוז קרא, "הוי אנשי השיירה! גנבים אתם".
71. הם אמרו ופנו אליהם, "ומה אבד לכם?",
72. אמרו, "אבד לנו גביע המלך, ומי שיחזיר אותו יקבל מטען של גמל נוסף".
73. אמרו האחים, "אנו נשבעים באללה! ואתם כבר יודעים כי לא באנו לשחת בארץ וכי אין אנו גנבים".
74. ואז אמרו (אנשי יוסף), "ומה הוא עונשו של הגנב (אצלכם) אם אתם משקרים?"
75. אמרו (האחים), "העונש המגיע לזה שבאמתחתו תמצא הגניבה, [1] יהיה לעבד, כך אנו מענישים את הפושעים.
76. והוא התחיל לחפש את אמתחות האחים שלו לפני שחיפש את אמתחת האח שלו, ולבסוף הוציא אותו (הגביע) מאמתחתו של אחיו (בנימין), וכך אנחנו הדרכנו את יוסף לתחבולה הזאת, משום שלא היה ביכולתו לפי דין המלך לקחת את אחיו בלי סיבה חוקית, אלא אם ירצה אללה. אנחנו מעלים בדרגות את מי שנרצה, ומעל כל איש דעת מצוי מי שהוא יותר בעל דעת ממנו (אללה).
77. ואז אמרו האחים, "אם הוא (בנימין) גנב הרי גם האח שלו (יוסף) גנב מקודם. יוסף שמר זאת בלבו ולא העיר להם על כך, ואמר (בלבו), "המעמד שלכם הוא יותר גרוע ממה שאתם אומרים ואללה יודע יותר את אשר אתם מתארים".
78. ואז אמרו האחים, "הוי כבוד השליט! יש לו אב זקן, על כן קח לך אחד מאתנו במקומו, רואים אנו כי אתה איש חסד".
79. אמר, "ישמרנו אללה! לא ניקח אלא את זה אשר אצלו מצאנו את החפץ שלנו, אחרת אנו נהייה עושקים".

השאלות:

- 1- האם המעשה הזה הוא שקר לבן?
- 2- מה היה יכול יוסף לעשות כדי להשיג את האח שלו?
- 3- איך התנהגו האחים מול הדילמה עם אנשי יוסף?
- 4- מה ההצעה שלך לפתרון הדילמה?

הכין : מר. מחמוד עומרי
מדריך ארצי מורשת ודת האיסלאם.

[1]. האחים הפסיקו לדבר ולאמר מה הוא העונש משום שהעונש הוא שעבוד לבעל החפץ הנגנב.

2. סיפור שני האחים- שקר לבן

בעת מלחמת אנטאקיה שהחלה בשנת 1021 ונמשכה שבעה שנים, נרדפו ונהרגו הרבה דרוזים מונותאיסטים, חלק מהדרוזים התחבאו וברחו למקומות שונים. מצוין שבין אלה שברחו היו שני אחים שהאהבה בניהם הייתה כה גדולה.

שני האחים ברחו לכיוון ההרים המושלגים במנוסתם השאירו מאחוריהם עקבות בולטים וברורים לעין דבר שסייע לחיילים הכופרים שרדפו אחריהם לזהות את דרך מנוסתם. שני האחים החליטו ללכת אחד אחרי השני, כך שהשני ידריך בדיוק לפי העקבות של הראשון כדי להטעות את הרודפים ולגרום להם לחשוב שהבורח הנו אדם אחד ולא שניים. כך, שאם החיילים הרודפים ייתפסו אותם יהרגו אחד אחד בלבד, והשני יישאר בחיים.

אחרי הליכה מתמשכת של האחים הגיעו לביתו של השליט הצדיק ראפע אבן אביל שסייע להם להתחבא בביתו למרות הסכנה הכרוכה בכך לו ולבניו. כפי שצוין, לא עבר הרבה זמן עד שהגיעו החיילים הרודפים אל מקום מחבוא האחים, חשבו אכן שמדובר באדם אחד ויחיד שמתחבא בתוך הבית ולא שניים, הם בקשו מבעל הבית למסור אותו או לחלופין יהרגו את בנו.

ראפע הצדיק נכנס לבית מבוהל ומבולבל ולא ידע מה עליו לעשות, אז שמע את שני האחים מתווכחים בניהם, כל אחד מהם רוצה לצאת לכנופיית החיילים ולהקריב את עצמו למען אחיו. ברגע זה, ציינה אשתו של הצדיק: "אלה שני אחים צדיקים, מתבקש מאתנו להצילם, האל יתברך שמו שלח אותם אלינו כדי לבחון אותנו". האישה הוסיפה בלב שבור ועצוב: "אנו נקריב את בנינו במקומו, שיגמול לנו אלוהים בגן עדן, צא וציין בפניהם שאין איש כאן ותקריב את הבן שלנו". ובכך, החליט בעל הבית ואשתו להקריב את בניהם כדי להציל את שני האחים הצדיקים.

(מתוך ספר הלימוד של דת ומורשת דרוזית)

קרא את הטקסט הנ"ל וענה על השאלות הבאות:

1. א. לפניך משפט מתוך הפסקה האחרונה:
"כל אחד מהם רוצה לצאת לכנופיית החיילים ולהקריב את עצמו למען אחיו".
פרש בעברית את המילה **להקריב** במשפט זה.

ב. השליט הצדיק ראפע אבן אביל סייע להם להתחבא בביתו למרות הסכנה הכרוכה בכך לו ולבניו. מהי המילה שמשמעותה מנוגדת למילה **סייע** במשפט זה?

הקף את התשובה הנכונה.

א. התלבט.

ב. תקף.

ג. עזר.

ד. רחם.

2. ציינו ע"פ הפסקה האחרונה מדוע הצדיק נכנס לביתו מבוהל ומבולבל?

3. א. ציינו את הערך של הגנת אחים שעולה מתוך הטקסט? הסברו במלים שלכם את המשמעות הרחבה של הערך לעדה הדרוזית?

ב. ציינו שתי דוגמאות מהטקסט שמשקפים את הערך לעיל?

ג. חשבו על הסביבה שבה אתם חיים, תנו דוגמא מוחשית על יישום ערך זה?

ד. הסברו את הטענה הבאה: "הערך של הגנת אחים הנו עקרון דתי וחברתי כאחד"?

4. אחד מהרעיונות המרכזיים בקטע הוא :

הקף את התשובה הנכונה .

1. שקרים לבנים מצילים חיי- אדם.

2. שקרים של מבוגרים הם תמיד " שקרים לבנים".

3. השקר נפוץ בכל החברות ובכל הגילאים.

4. שקר שנועד לפגוע בזולת דבר שלילי.

(הכין - מרוואן מנסור, מדריך ארצי דת ומורשת הדרוזים)

3. מעשה באם ובנה / אמנון שמוש

מעולם לא השלתה אמא את עצמה שאוכל כשר אנו אוכלים . ואנו שלא נשאלנו לא חיפשנו מה לענות . אילו היתה שואלת היינו אומרים . היתה אוכלת איתנו ומכבדת אותנו בזה , אותנו ואת אורח- החיים שבחרנו ; שאם ביתו של בנה הוא , הריהו כביתה . ומעשה בארוחה חגיגית כלשהי שהכינו לכבודה פיצה טובה ודשינה לכל הקיבוץ , אדום צהוב ושחור מכסים את פניה ובצק זהוב תופח סביב-סביב . נטלה אמא לצלחתה ונעצה מזלג וסכין , והנה בתוך הגבינה הצהובה המבעבעת נעוץ נתח נקניק . אשתי שישבה מולה השפילה מבטה והחלה נושכת שפתה בשיניה . אני נעצתי מזלג בפיצה והתחלתי חותך בסכין הקהה , מתכנן מה אומר ומה אדבר . והנה אנחנו שומעים את אמא אומרת בנחת : נפלה להם חתיכה של נקניק אל תוך הגבינה ; אין דבר , זה קורה . הרחיקה אותו ואכלה . אותו הרחיקה . אותנו קרבה .

(אמנון שמוש , תמונות מבית הספר העממי . בתוך : קנה וקנמון , ספורים)

א. מהם לדעתכם הנחות היסוד שהביאו את האם לנהוג כפי שנהגה ביחס לאוכל הלא כשר?

ב. מהו המחיר ששילמה על דרכה זו ומה הרויחה?

ג. באיזה מקרה לדעתכם עלולה האם להצטער בדיעבד על שנהגה בדרך זו?

הכין איילון אידלשטיין, מדריך ארצי מחשבת ישראל

יש אנשים שמתקשים להודות באמת
 יש אנשים שהאמת מפחידה אותם
 יש אנשים שכשהם רואים את האמת הם בורחים לדרום-אמריקה
 יש אנשים שבשבילם אמת בבית זה כמו מת בבית
 יש אנשים שמוכנים למות פעמיים ובלבד שלא יראו את האמת
 יש אנשים שמוכנים למות מוות מכוער אבל הרחק מן האמת
 יש אנשים שהאמת מרה להם מלענה
 יש אנשים שמקיאם מריח של אמת
 יש אנשים שהאמת שולחת אותם ישר לבית משוגעים
 יש אנשים שמוכנים להתנכר לבניהם ולאחיהם אשר דבקה בהם האמת
 יש אנשים שמבטחים את עצמם כנגד האמת בפוליסה כפולה צמודה לדולר
 יש אנשים שכשהם שומעים את המילה אמת הם שולחים את ידם אל האקדח
 יש אנשים שמשננים לבניהם שהאמת מתה ונקברה ואין לקרוא אל המתים
 יש אנשים שעומדים בראש ארגון ארצי כנגד האמת
 יש אנשים שעומדים בראש ארגון בינלאומי כנגד האמת
 יש אנשים שאומרים שהאמת היא משל והנמשל הוא אלוהים
 יש אנשים שאומרים שהאמת היא הביוגרפיה שלהם
 יש אנשים שהאמת היא אויב החיים
 יש אנשים שמעידים על עצמם שהם נקיים מכל רבב של אמת
 יש אנשים שאמצעי-חיטוי כנגד האמת הם פרנסתם: הם ממליצים
 להשתמש בהם בוקר צהריים וערב, כי האמת, בדומה לנמלים
 ולמקקים, עשויה להתגלות במפתיע, בכל זמן ובכל מקום, כאילו יש מאין.
 מאיר ויזלטיר, קיצור שנות השישים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1984

עבודה מילולית:

מיצאי ביטויים שיש בהם אבסורד, דבר והיפוכו, או משהו לא הגיוני. כמה כאלה יש בשיר?
 סמני ביטויים של מלחמה, מאבק. כמה כאלה יש בשיר?
 סמני ביטויים של דברים לא נעימים, שליליים. כמה כאלה יש בשיר?

עבודה פרשנות:

נסי לספר סיפור שיש בו מקרה של אדם המתנגד לאמת או בורח ממנה. מדוע היא/ הוא עושה זאת?

"יש אנשים שכשהם רואים את האמת הם בורחים לדרום-אמריקה" -

באילו סיטואציות בחיים אנו בורחות/ים מהאמת?

איזה סוגי אמיתות אנחנו בורחות/ים מהם?

"יש אנשים שמוכנים למות פעמיים ובלבד שלא יראו את האמת" -

איזו אמת לדעתכם יכולה לגרום לאדם לרצות למות ובלבד שלא יראה אותה?

יש אנשים שאמצעי-חיטוי כנגד האמת הם פרנסתם: הם ממליצים

להשתמש בהם בוקר צהריים וערב, כי האמת, בדומה לנמלים

מאיזה סוגי אמיתות אנחנו מרססים או מחטאים את סביבתנו? האם יש אמת שאנחנו מתאמצים שלא תיוודע?

הכינה: רותי בידץ, מדריכה ארצית במחשבת ישראל